

The BRCA gene and Genetic testing

Show# 32 | August 22nd 2015

Dovid Lichtenstien:

קדושת לוי ליקוטים

תיקו. הראשי תיבות ת'שבי י'תרץ ק'ושיות ו'אבעיות. ובהשקפה ראשונה יש לדקדק, הא זה יהיה הכל אחר ביאת הגואל במהרה בימינו אמן, ולמה יתרץ אליהו הקושיות והאבעיות, הא יעמוד משה רבינו שנתן לנו התורה והמצוה, ולמה לא יתרץ הוא הקושיות והאבעיות. ונראה, דהנה כתוב בספר הדורות בהפלוגתא דרש"י ורבינו תם עם התפילין, דרש"י ז"ל היה משה רבינו בסייעתו, והר"ת לא השגיח על זה, ואמר לו שכבר נתן לנו התורה, ובידינו להורות כפי הוראות שכלינו בהתורה הקדושה.

ונראה להבין זאת, ונבאר זאת בקיצור, דהיינו גבי פלוגתא דבית שמאי ובית הלל אמרינן (עירובין יג, ב) אלו ואלו דברי אלהים חיים, דהנה יש בחינה שאדם לומד הפשט בהתורה הקדושה כפי הבחינה שלו, אם הוא מעולם החסד אז הכל טהור ומותר וכשר כפי הוראות שכלו בהתורה הקדושה, וכן להיפך כשהוא ממדת הגבורה אז הוא להיפך, והנה בית הלל מדתם היה מדת החסד ולכך בית הלל לקולא, ובית שמאי שהיה ממדת הגבורה לכך בית שמאי לחומרא. אבל באמת כל אחד לפי מדרגתו 'דברי אלהים חיים', זהו אלו ואלו דברי אלהים חיים.

והנה חכמינו ז"ל שהיו אחר הדור בית שמאי ובית הלל וראו שהעולם צריך להתנהג בחסד וקבעו הלכה כבית הלל בכל מקום לקולא כבית הלל.

והנה מי יכול להבחין זאת באיזה מדה צריך זה העולם להתנהג שיופסק הלכה כמותו, מי שהוא בחיים והוא בזה העולם הוא יודע באיזה מדה צריך זה העולם להתנהג, אבל מי שאינו חי אינו יודע כלל באיזה מדה צריך זה העולם להתנהג בו, והנה אליהו הוא חי וקיים (תרגום יונתן במדבר כה, יב; זוה"ק ח"ג ריד, א) ולא טעם טעם מיתה והוא תמיד בזה העולם, ולכך הוא יפשוט הקושיות ואבעיות, כי הוא יודע באיזה מדה צריך העולם להתנהג. ובזה יובן מה שאמר ר"ת למשה רבינו ע"ה שכבר נתן לנו התורה ובידינו להורות:

The BRCA gene and Genetic testing

שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורבייה סימן ה סעיף יא

והמסרס את הנקבה בין באדם בין בשאר מינים, פטור אבל אסור. ובביאור הגר"א שם ס"ק כה: והמסרס את כו'. ת"כ שם מנין שאף הנקבות בסירוס ת"ל כי משחתם רי"א בהם ואין הנקבות בסירוס ופ' כת"ק אלא דאין בהם מלקות כיון דלא נכללו בל"ת דלא תעשו.

בית יוסף אורח חיים סימן שכח [ה (ב)]

כתב רבינו ירוחם בחלק ט' (ני"ב עח ע"ב) וזה לשונו יש מי שכתב שכל דבר שאין בו סכנה עתה אף על פי שיוכל לבוא לידי סכנה אין מחללין אלא שבות דרבנן אבל לא איסור דאורייתא.

בית יוסף אורח חיים סימן תריח [א]

חולה שצריך לאכול אם יש שם רופא בקי וכו'. משנה בפרק בתרא דיומא (פב.) חולה מאכילין אותו על פי בקי אין אם אין שם בקי אין מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די וכתב הרא"ש (סי' יג) וזה לשונו כתבו התוספות הא דקאמר תלמודא (פג.) חולה אומר צריך אני היינו שאומר שהוא ירא שאם לא יאכל שיכביד ויהיה מסוכן למות ויש ספרים דגרסינן בהך מילתא דרבי ינאי (שם) פשיטא ספק נפשות להקל מהו דתימא האי דקאמר חולה צריך אני בעותי הוא דקא מיבעת סבר אי לא אכילנא מיינתנא קא משמע לן אלמא דוקא משום ספק מיתה מאכילין אותו עד כאן ונראה לי דחומרא גדולה היא זאת בספק נפשות דאין לך רופא שיאמר אם לא יאכל שמא ימות אלא הרופא דרכו לומר אם לא יאכל אפשר שיכביד עליו החולי ויסתכן ואפילו לספרים שכתוב בהן אי לא אכילנא מיינתנא אין ללמוד מזה דדוקא על ספק מיתה מאכילין דלישנא דמיינתנא לאו דוקא אלא שדרך החולה לומר כן מחמת פחד מיתה עכ"ל וכן כתוב בהגהות מיימון פרק ב' משביתת עשור (אות ה) גבי חולה אומר צריך אני והרופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו וזה לשונו יש גאונים שפסקו דהני מילי כשאומר אסתכן אם לא אוכל אבל אם אמר לא אסתכן אם לא אוכל אסור להאכילו וכן פירש ר"י אבל רבינו תם נחלק על זה והורה הלכה למעשה להיתר וכי החולים נביאים הם או בקיאים הם אך כיון שיודע החולה שיום הכפורים הוא או שבת ואומר אני צריך ואיני יכול לסבול מחמת החולי מאכילין אותו אפילו סבורים החולים שאינם מסוכנים וכן האשה שהיכן מצינו סכנה לנשיכת כלב שוטה ולמתאוה וכה"ג ולישנא דמיינת אל יטעך שכן לשון התלמוד אלא האי מיינת שמתירא לחלות או לקלקל כי דאבון אחד מחסרון האוכל מכאיב הלב ומתעלפה לפעמים ואפילו דאבון אחד מאבריו אני קורא סכנה ומחללין עליו את השבת כדאמרין (ע"ז כח.) במכה של חלל אף על פי שרובן אין מתים בכך וכן מעוברות המריחות וכו' ונפלא ראבי"ה על שפירש אפילו דאבון אחד מאיבריו כי קשה עליו מעין שמרדה (שם:) שלא התירו [לכחלה] אלא משום דשורייקי דעינא בליבא תלו ולא משום הפסד העין וכל זה כתב גם כן בהגהות מרדכי דשבת פרק י"ז (סי' תסד) ובסה"ק (סי' רכא הגהות הר"ף אות ב) כתב פר"י וז"ל כשהחולה

שואל לאכול אומרים יום הכפורים הוא ואם אומר אף על פי כן תנו לי לאכול מאכילין אותו דכה"ג חולה אומר צריך [אני] קרינן ביה אפילו אינו אומר שצריך משום סכנה עכ"ל וכתבו הכל בו (סי' סט לד:): וכתב עוד ירושלמי (יומא פ"ו ה"ד) ר' חנינא הוה יתיב קמיה דרבי חגאי ביום הכפורים אמר לו צחינא טובה אמר לו זיל שתי בתר שעתא אשכחיה אמר לו מהו צחותא עברה אמר לו מכיון דשרית לי אזלת לה שמעינן מינה שאין היצר תאב אלא בדבר האסור לו הילכך שפיר דמי למיעבד הכי ודוגמת זה היו עושין למשלח השעיר (יומא ז.ס.) שהיו עושין סוכות בדרך ומזמנין לו שם מזון ואומרים הרי פת ומים ומפרש טעמא לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו ואמרינן נמי (שם) שמעולם לא הוצרך אדם לכך עכ"ל:

נשמת אברהם חושן משפט סימן תכז סעיף ד

מצות עשה להסיר כל מכשול שיש בו סכנת נפשות ועשיית מעקה לנגו סי' תכו רכו

נשמת אברהם

כורתים את שני השדיים וגם את שתי השחלות לפני הבלות - דבר שכרוך בסיבוכים במהלך הניתוח ואחריו וכן לבעיות נפשיות²². כמוכן צריכים לקבל אישור מהחולה לפני שיהיה מותר עפ"י החוק לקרוא לנשים במשפחה לבדיקה גנטית. שאלתי להגרי"ש אלישיב שליט"א מה תהיה ההלכה אם החולה מסרבת ליתן הסכמתה לדבר. כיון שיש סיכוי שקרובי משפחה יהיו בסיכון, האם מותר להביא אותן לבדיקה גם בלי הסכמתה? ענה לי הגאון שליט"א שכיון שיהיו קרובות משפחה שאינן נושאות את הגן הפגום, הסיכון לכל אחת ואחת מהן אינו ברור ומוכרח, והטיפול אינו בטוח ופשוט, אין כל חיוב לבדוק את נשי משפחה. יש רק אפשרות שאשה ממשפחה נושאת הגן, ואפילו אם נמצא שכן, אין ודאות שתחלה מסרטן השד (או שחלה). בנוסף חוסר קיום טיפול פשוט שבודאות ימנע את המחלה והחשד של המצוקה שתהיה לה בעצם הידיעה שהיא נושאת גן פגום זה כל ימי החייה הופכת את המצב למצב שיש בו הרבה ספק-ספיקות.

אותם השיקולים חלים גם במחלות אחרות²³ ובכל אחד צריכים שאלת חכם. סרטן השחלה. הגנים האלה גם גורמים לשכיחות יתר של סרטן השחלה וצריכים שאילת חכם בכל מקרה שאשה מגלה שהיא נשאית של אחד הגנים הנ"ל.

מן הנבדקות הפילו עד 28 שבועות אך לא בזמן הבדיקה ויילוד אחד נולד עם חסרונות קשים באגפיו. בשש-עשרה מקרים (20%) מצאו פגמים גנטיים בעובר. לכאורה כיון שאין כל כוונה להפיל את העובר והוא גם אינו פסיק רישא, גם אלה שההפלות לא קרו בזמן הבדיקה ובעיקר מדובר על עובר שהוא מיא בעלמא, נראה שמותר לעשות את הבדיקה באשה שיש סיבה טובה לחשוש שעובריה יהיה פגוע במחלה גנטית קשה (או כיון שיוודעים ששני בני הזוג נשאים לאותו פגם גנטי או אם כבר היה להם ילד פגום). והסכים אתי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א.

ד. מחלה גנטית של סרטן השד BRCA1&2. אמנם סרטן השד היא מחלה שכיחה למדי בנשים, אך מחלה זו שנובעת מפגם גנטי שכיח יותר בנשים אשכנזיות מנשים לא-יהודיות או נשים ממוצא לא-אשכנזי. אם נתגלה סרטן השד מסוג זה באשה ממוצא אשכנזי ויש גם סיפור משפחה מתאים יש מקום לבדוק נשים אחרות הקרובות לחולה כדי לדעת אם גם להן אותו פגם בגן זה. אך יש בעיות במהימנות של הבדיקה ואין זה אומר שאשה שיש לה פגם זה ודאי יהיה לה סרטן השד או סרטן השחלות (שגם קשור לפגם זה) בעתיד. גם לא ברור שההמלצות להשגחה קפדנית או טיפולים שונים משנה את התמותה אלא א"כ

ציונים והערות

22. NEJM 347:1867, '02 (23). Amer. Fam. Physician Jan 1 '99. Clinical Guidelines. Ann Int Med 143:355, '05 (22)

מבחינה רפואית, מומלץ שנשים ילמדו לבדוק עצמן כדי לגלות גוש בשד, ובהתאם לגיל, גם לעבור בדיקת ממוגרפיה כל שנה או שנתיים. במאמר סקירה מקיף²⁴ ממליצים המחברים בתוקף שאשה הנושאת את גן הנ"ל תעבור כריתת שחלות אחרי שילדה את מספר הילדים שרצתה - דבר שמוריד כמעט לגמרי את הסיכוי לסרטן השחלות. כמו כן הם ממליצים (אבל לא בתוקף - א.ס.א) על כריתת שני השדיים כטיפול מניעתי, דבר שמוריד בהרבה - אך לא לגמרי - את הסיכוי לסרטן השד.

אם כן, להלכה, אשה שאובחנה כנשאית של הגן הנ"ל ומפחדת מהסיכון של סרטן השד, מותר לה - בהסכמת בעלה - לעבור כריתה דו-צדדית של השד. אולם לגבי כריתת השחלות (גם כמוריד סיכון של סרטן השד וגם כדי למנוע סרטן השחלות) תשאל שאילת חכם. והסכים עם זה מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א.

חשוקי חמד יומא דף פ"ב ע"א

האם בני המשפחה חייבים לגלות בשידוכים שיש להם נטיה למחלות גנטיות
שאלה יש לדון לגבי שידוכים, האם מותר לבנים ולבנות, ממשפחות שיש
להם נטיה למחלות גנטיות, להימנע מלהיבדק, ולהשתדך בלי לספר
מאומה, או שמא מאחר ונתגלו שלשה מקרים של מחלה גנטית במשפחה, אם
כן הוחזקה המשפחה במחלה גנטית, ואסור להם להעלים אותה מהבאים
להשתדך עמם?

תשובה כתוב בשו"ע (אבהע"ז סימן ב סעיף ז) לא ישא אדם אשה, לא ממשפחת
מצורעים ולא ממשפחת נכפים, והוא שהחזק ג' פעמים כך. וא"כ
משפחה ששלוש דורות נמצאה בהם המחלה, יש לייעץ לאדם בריא שלא
יתחתן עמם, וממילא כדאי להם להיבדק, ואם ימצא שבן או בת זו סובלים
מהמחלה חייבים לגלות את זה, ואם יעלימו, הקידושין עלולים להיות בטלים,
ועכ"פ יש בזה איסור הונאה, וגם לאחר שיבדקו וימצאו בריאים, גם אז יש
להיוועץ ברופא גנטיקאי, מה גודל החשש שהצאצאים גם הם יסבלו ממחלה
גנטית זו, ומסתבר שאם החשש קטן אולי מותר להסתיר.

מור וקציעה סימן שכח

רק בחולי ומכה שבגלוי שיש לרופא ידיעה ודאית והכרה ברורה בהם, ועוסק בתרופה בדוקה וגמורה, ודאי
לעולם כופין לחולה המסרב במקום סכנה, בכל ענין ואופן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאותו, כגון לחתוך בשר
חי שבמכה ולהרחיב פיה, ולהפיס מורסא, ולחבוש שבר, אפילו בנטילת אבר (כדי להצילו ממות) ולתקן לו
אספלנית ורטיה, ולגהות ממנו מזור לחבורה ומכה טריה, ולהשקותו משקין מזיעים ולהאכילו דברים מבריאים
ומסעדים או ממרקים ומנקים בדוקים ובחונים שמועילים ובלתי מזיקים, כל כה"ג ודאי עושין לו ומעשין אותו בעל
כרחו, משום הצלת נפש. ואין משגיחין בו, אם הוא אינו רוצה ביסורין ובוחר מות מחיים, אלא חותכין לו אפילו
אבר שלם, אם הוצרך לכך למלטו ממות, שלא יהא שדי תכלא בכוליה, ועושין כל הצריך לפקוח נפש נגד רצונו
של חולה. וכל אדם מוזהר על כך משום ולא תעמוד על דם רעך, ואין הדבר תלוי בדעתו של חולה, ואינו נתון
ברשותו לאבד עצמו.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן עג

ה. אם לכפות חולה ליקח רפואה כשאינו רוצה, ובענין תרופה מסוכנת.

ובדבר כשהחולה אינו רוצה ליקח הרפואה, תלוי אם הוא מחמת יאוש או מחמת שהוא צער לפניו ומתחשב רק עם שעה זו שאינו רוצה להצטער בה אף שמאמין להרופאים שהוא לטובתו שיתרפא בזה או שידעו מזה איך לרפאותו שהוא מעשה שטות ומעשה תינוקות צריכין לכפותו אם אפשר להם, אבל אם הוא מחמת שאינו מאמין לרופאים אלו צריכין למצא רופא שמאמין בו, ואם ליכא רופא כזה ואי אפשר לפניו מצד המחלה לחכות עד שיבין שהוא לטובתו וגם לא לשלחו כשרוצה בבית חולים וברופאים שהם בעיר אחרת מוכרחין הרופאים שבכאן לעשות בעל כורחיה אם כל הרופאים שבבית חולים זה סוברים שזהו רפואתו, וגם יהיה באופן שלא יתבעת מזה שאם יתבעת מזה אפילו שהוא ענין שטות אין לעשות כי הביעתותא אפשר שיזיקהו וגם ימיתהו ויהיה זה כהמיתוהו בידיים ולכן יותר טוב שלא לעשות בעל כורחיה אף שהקרובים רוצים שיעשו לו גם בעל כרחיה, וצריכין הרופאים להתיישב בזה הרבה כשנזדמן חולה שאינו רוצה בהרפואה שעושין לו אם לכפותו כשהוא גדול שקרוב שלא תהא לתועלת כל כך, ולעשות בזה לשם שמים. ובאם יש בהרפואה עצמה איזו סכנה אבל הרופאים נוהגין ליתן רפואה זו להחולה שיש לו מחלה מסוכנת שמדת סכנה של הרפואה פחותה הרבה מסכנת המחלה אין ליתן בעל כרחיה בכל אופן.

Selected audio from our listeners

Reb Chaim Kanievsky on BRCA testing [click here](#)